

SPRAAKWATER AANPASSING VAN HET BELASTINGSTELSEL: MISSCHIEN NIET URGENT, MAAR WEL NODIG

Hetty Klavers*

■ Graag maak ik gebruik van de door de redactie geboden gelegenheid om kort te reageren op bovenstaande Spraakwater, die immers het werk van de Commissie Aanpassing Belastingstelsel (CAB) betreft.

■ Allereerst is het goed om er op te wijzen dat de CAB goed bekend is met het onderliggende essay ‘Onder de waterspiegel, een essay over urgentie en waardebewustzijn’ van Schoemaker c.s., dat de basis voor de Spraakwater vormt. Sterker, begin juli jl. hebben we de opstellers uitgenodigd om hun essay in een vergadering van de CAB toe te lichten. Wij hebben dat waardevol geacht vanwege de blik van buiten naar binnen die dit oplevert. Het risico van een onderzoek naar een nog betere financiering van het waterbeheer is dat dit te zeer beperkt blijft tot een kleine groep ervaringsdeskundige insiders. Een te eendimensionale aanpak ligt altijd op de loer. Door de werkaanpak van de CAB, waarbij niet alleen alle waterschappen zijn bezocht maar ook gesprekken met de betalende categorieën en afstemming met de BAW-partners hebben plaatsgevonden, denken we dat risico weliswaar zo klein mogelijk te houden, maar een frisse blik van relatieve buitenstaanders is altijd nuttig. Die blik is niet alleen fris, maar ook deskundig en to the point gebleken. Dat in het onderzoek andere projecten als het rekeningrijden, de decentralisaties in de zorg en het passend onderwijs als vergelijkingsmateriaal zijn gebruikt, plaatst onze werkzaamheden van de CAB in een breder kader. De opstellers hebben het essay inmiddels in het kader van hun opleiding Master of Public Administration met succes verdedigd bij de NSOB en de jury heeft dit als beste van de leergang 2014-2016 beoordeeld. Dat zegt naar mijn idee genoeg over de waarde van het essay.

Ik ben ook blij met de aard en strekking van het essay, waarvan de hoofdlijn in de Spraakwater terug te vinden is. Mensen vanuit heel andere publieke sectoren dan de waterwereld hebben zich in onze habitat verdiept en zijn overduidelijk onder de indruk geraakt van de organisatie

en de praktijk van het Nederlandse waterbeheer. Bij hen is het waterbewustzijn in ieder geval sterk toegenomen.

De hoofdboodschap van Schoemaker c.s. is, als ik het zo mag uitdrukken, dat de CAB zichzelf met het ontwikkelen en presenteren van voorstellen om het belastingstelsel te verbeteren vooral niet voorbij moet willen rennen. Er is immers geen sprake van (gevoelde) urgentie, noch van *expert's notion of urgency* noch van *citizen's notion of urgency*. Wat gaat er eigenlijk mis als er geen verbetervoorstellen worden gedaan? Er blijft in de nabije toekomst immers genoeg geld beschikbaar voor het waterbeheer. En als er geen urgentie is, dan zal de politiek geen aanleiding zien om met de verbetervoorstellen aan de slag te gaan. Vandaar dat de opstellers ons adviseren om “actief op de handen te gaan zitten”. Terecht – en dat was precies ook de reactie vanuit de CAB bij de bespreking van het essay – wordt daarbij aangegeven dat dit iets anders is dan niets doen. Als te zeer naar de urgentie alleen gekeken wordt, bestaat immers het gevaar dat op zichzelf goede en zelfs noodzakelijke voorstellen op de plank blijven liggen. Deze nuancering wil ik hier graag nadrukkelijk aanbrenge.

En er is ook genoeg aan de hand in de wereld van het waterbeheer. Externe ontwikkelingen als klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en verstedelijking met toenemende wateroverlast als gevolg vormen evenzovele uitdagingen voor de toekomst en plaatsen ons hoe dan ook voor vraag of de kosten van het waterbeheer nog wel correct worden toebedeeld. Bij de waterschappen gaat jaarlijks zo'n 2.7 miljard euro belastinggeld om, dus

* **Hetty Klavers** is Voorzitter CAB.

deze vraag mag best gesteld worden. Die vraag gaat ook veel verder dan de overbekende weeffout. Betalen de verschillende categorieën nog wel naar de mate van profijt dat zij van de taakuitoefening van het waterschap hebben? Zou je moeten werken met een soort basisvoorzieningsniveau en plusvoorzieningen, waarvoor dan extra zou moeten worden betaald? En kan bepaald ongewenst gedrag via financiële prikkels succesvol bijgesteld worden? Om een concreet voorbeeld te noemen: wij voeren een groot deel van het regenwater nog steeds af naar onze rioolwaterzuiveringsinstallaties, waar het één van de grootste kostenposten vormt. Moeten we daar – urgent of niet – zo langzamerhand niet verandering in willen brengen? Zouden dergelijke financiële prikkels – in de vorm van een boete of als een beloning – ook niet een oplossing kunnen bieden voor de diffuse bronnen van waterverontreiniging, die – nu de puntbronnen grotendeels zijn gesaneerd – de belangrijkste oorzaak van onze matige tot slechte waterkwaliteit vormen? Daarmee kunnen gebruikers en vervuilers bovendien zélf invloed uitoefenen op de prijs die zij voor het waterbeheer betalen. En vormt het bestaande belastingstelsel niet een veel te strak wettelijk keurslijf voor de waterschappen? Zou er niet meer ruimte voor regionale differentiatie moeten kunnen zijn? Dit zijn allemaal vragen die niet alleen voor de verdere toekomst relevant zijn, maar ook nu buitengewoon actueel zijn. De gesprekken met de waterschappen en de externe stakeholders hebben dat duidelijk laten zien.

In zoverre is het goed dat in het essay enkele concrete strategieën worden uitgewerkt die de (gevoelde) urgentie van een verbetering van ons belastingstelsel

kunnen versterken. De CAB wil daar zeker lering uit trekken, te meer waar de eerdere voorstellen van de Taskforce Financiën van een paar jaar terug het uiteindelijk nooit tot het Staatsblad hebben weten te brengen. Dat moet nu dus anders.

Kortom, ons bestaande belastingstelsel is inderdaad goed. Dat was trouwens ook de conclusie van de OESO. De vele buitenlandse delegaties die ons jaarlijks bezoeken zijn vrijwel zonder uitzondering geïnteresseerd in de financiering van ons waterbeheer. Dat mogen we dus best koesteren. Dit neemt echter niet weg dat, en dat precies was de oproep van de OESO, bepaalde onderdelen daarvan zeker nog verbeterd kunnen worden. Dit geldt te meer als bedacht wordt dat externe ontwikkelingen als klimaatverandering, zeespiegelstijging, bodemdaling en verstedelijking van grote invloed zijn op (de kosten van) het waterbeheer in ons land (zie hiervoor het eerdere rapport ‘Toekomstbestendige en duurzame financiering van het Nederlandse waterbeheer’ van TG en Tauw en het betreffende artikel van Sas Terpstra en Simon Troost in WG 04/2015, p. 29-33). In het verleden was dat overigens niet anders en hebben we de koers regelmatig bijgesteld. Dat geen sprake is van hoge urgentie is daarbij zelfs meegenomen, omdat dit ons de tijd verschaft om goed en vooral ook gezamenlijk over een toekomstbestendig en duurzaam belastingstelsel na te denken. Als er dan op goede gronden uiteindelijk concrete verbetervoorstellen gepresenteerd worden, moeten we er als CAB wel vanuit kunnen gaan dat die voorstellen serieus worden opgepakt en zo nodig tot wetwijziging leiden. Als het daarvoor nodig is de urgentie te versterken, zullen we daar dus in moeten voorzien. Het meergenoemde essay bevat daarvoor zoals gezegd waardevolle suggesties. ■